

เสริมสร้างการคิดเด็กปฐมวัยด้วยการเล่นลูสพาร์ทส์ผ่านกิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่น
Enhance Young Children's Thinking by Loose Parts Play through Art Activities
from Local Materials

อัครพล ไชยโชค (Acarapol Chaiyachok)*

บทคัดย่อ

ลูสพาร์ทส์ (Loose Parts) เป็นวัสดุปลายเปิด อันได้แก่ วัสดุที่เป็นไม้ วัสดุที่เป็นพลาสติก วัสดุที่เป็นโลหะ วัสดุที่เป็นเซรามิกหรือแก้ว วัสดุที่เป็นผ้า วัสดุที่เป็นบรรจุภัณฑ์ และวัสดุธรรมชาติ ที่เด็กสามารถเคลื่อนย้าย ออกแบบ ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงได้อย่างอิสระ ซึ่งการนำวัสดุธรรมชาติจากท้องถิ่นตามภูมิภาค เช่น เมล็ดกาแฟ ลูกยางนา ยางพารา หิน ทราย ขนสัตว์ เปลือกหอย หรือปะการัง มาให้เด็กเล่นผ่านกิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ ทั้งแบบอิสระ แบบชี้แนะ และแบบมีโครงสร้าง มุ่งให้เด็กถ่ายทอดความสามารถทางสติปัญญาออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม นำไปสู่การเสริมสร้างการคิดสร้างสรรค์ การคิดรวบยอด การคิดเชิงเหตุผล การคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ เพื่อปลูกฝังให้เด็กเป็นบุคคลที่คิดได้ คิดเป็น และเรียนรู้ที่จะคิดด้วยตนเอง พร้อมก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้

คำสำคัญ : เด็กปฐมวัย, เสริมสร้างการคิด, การเล่นลูสพาร์ทส์, กิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่น

Abstract

Loose parts are open - ended materials that children may freely move, create, add to, and modify. They can be made of wood, plastic, metal, ceramic or glass, fabric, packaging and nature - based material. More specifically, these materials are considered as a natural component that can be commonly found in the local area such as coffee beans, rubber balls, rubber trees, stone, sand, fur, shells or coral as a means of providing for children to play through art activities from local materials, which can be in the form of free play, guided play, and direct instructions. The goal of using local materials in children's plays is to demonstrate their concrete intellectual abilities, which leads to improving their creative thinking, conception thinking, rational thinking, problem - solving and decision - making thinking, thus leading to mold children to think and learn to think on their own, as to prepare them to be ready for the learning society.

Keywords: Young Children, Enhance Thinking, Loose Parts Play, Art Activities from Local Materials

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560 - 2579 มีเป้าหมายให้คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ ภายใต้วิสัยทัศน์ที่กำหนดว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งเมื่อพิจารณาทักษะ 3Rs 8Cs แห่งศตวรรษที่ 21 พบว่าการคิด เป็นทักษะสำคัญที่จำเป็นต้องพัฒนาให้กับคนไทย และควรเริ่มตั้งแต่เด็กปฐมวัย เพราะเป็นช่วงที่สมองพัฒนาอย่างรวดเร็ว กอปรกับประสาทสัมผัสทางการมองเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรับรส และการสัมผัสของเด็กวัยนี้กำลังพัฒนา พร้อมรับประสบการณ์บนพื้นฐานของการเล่นที่ส่งเสริมกระบวนการคิดจนนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของเด็ก อีกทั้งหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ข้อ 10 ไว้ว่ามีความสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ โดยมีการคิดรวบยอด การคิดเชิงเหตุผล และการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจเป็นองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ และกำหนดมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ข้อ 11 ไว้ว่ามีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) แสดงให้เห็นว่าการคิดเป็นพัฒนาการทางสติปัญญาที่เสริมสร้างและพัฒนาได้ตั้งแต่เด็กปฐมวัย โดยคำนึงถึงความสอดคล้องของช่วงอายุ วุฒิภาวะ และพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ

การส่งเสริมการคิดควรเป็นกิจกรรม หรือกระบวนการที่เด็กเป็นผู้ริเริ่ม หรือกำหนดด้วยตนเองอย่างอิสระผ่านการเล่น (Flannigan and Dietze, 2017) เนื่องจากการเล่นเป็นทักษะที่ติดตัวมาแต่กำเนิด และเกิดขึ้นตามสัญชาตญาณ โดยการเล่นจะแสดงออกซึ่งความคิด สนุกสนานทางอารมณ์ และความเข้าใจในสิ่งรอบตัว รวมถึงการแสดงออกทางจินตนาการ (Lester and Russell, 2008) อย่างไรก็ตามการเล่นนั้นมีหลายรูปแบบ อาทิ การเล่นบทบาทสมมติ การเล่นเกม การเล่นศิลปะสร้างสรรค์ รวมทั้งการเล่นกับวัสดุ (White, 2012) ซึ่งลูสพาร์ตส์ (Loose Parts) เป็นวัสดุปลายเปิดที่สามารถต่อ สร้าง เติม และเคลื่อนย้ายได้หลายรูปแบบตามจินตนาการ ตลอดจนได้สร้างสรรค์สร้างวิธีการเล่นอย่างหลากหลาย นำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์อย่างอิสระ การแก้ปัญหา หรือการตัดสินใจ ดังนั้นลูสพาร์ตส์จึงเป็นวัสดุที่เด็กสามารถเล่นอย่างอิสระ ช่วยให้เด็กเกิดกระบวนการคิด ค้นพบ และเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้งานวิจัยของกุมารแพทย์พบว่าการเล่นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 30 นาที สามารถกระตุ้นการสร้างยีนในสมองได้ ดังนั้นจึงควรให้เด็กมีเวลาในการเล่นอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 30 นาที (Yogman and others, 2018)

โดยเมื่อพิจารณากิจกรรมประจำวันของเด็กปฐมวัย พบว่า ศิลปะสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในกิจกรรมประจำวันที่เด็กมีโอกาสเล่นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 40 - 60 นาที ดังนั้นจึงควรให้เด็กเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เนื่องจากลูสพาร์ตส์เป็นวัสดุปลายเปิด (Open - ended materials) ที่อยู่รอบตัวเด็กทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และเศษวัสดุที่มนุษย์สร้างขึ้นแต่ถูกทิ้งหรือไม่มีการใช้งานใด (Casey and Robertson, 2019) เด็กสามารถเคลื่อนย้าย ออกแบบ ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ผ่านงานศิลปะได้ เช่น นำลูกไอศกรีมมาต่อเติมให้เป็นดวงตาของสัตว์ นำเปลือกหอยแครงมาสร้างเป็นปีกนางฟ้า หรือนำลูกยาง

มาทำตุ๊กตาไล่ฝนในจินตนาการ ซึ่งขณะที่เด็กเล่นกับลูสพาร์ตส์ เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อเล็กในการหยิบจับวัสดุขนาดเล็กใหญ่ มีโอกาสสื่อสารกับเพื่อน และสร้างสรรค์ผลงานร่วมกันอย่างเพลิดเพลิน (Daly and Beloglovsky, 2015) นับว่าเป็นการเสริมสร้างพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างมีคุณค่าให้กับเด็ก โดยเฉพาะการคิดสร้างสรรค์ การคิดรวบยอด การคิดเชิงเหตุผล การคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ ตลอดจนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 อันเป็นรากฐานสำคัญที่จะพัฒนาให้เด็กเป็นบุคคลที่คิดเป็น เรียนรู้เป็น พร้อมทั้งก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้

เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ลูสพาร์ตส์เป็นวัสดุที่เสาะหาได้จากท้องถิ่นทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ โดยคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติแบ่งประเทศไทยออกเป็น 6 ภาค (อภิสิทธิ์ เอี่ยมหน่อ และคณะ, 2561) ซึ่งในแต่ละภูมิภาคต่างมีสภาพแวดล้อม วิธีการดำเนินชีวิต รวมทั้งวัสดุท้องถิ่นที่อยู่รอบตัวเด็กแตกต่างกัน เช่น ภาคเหนืออุดมไปด้วยป่าตองตึงและป่าสัก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรังไหม ดินเหนียว และต้นข้าวเป็นส่วนใหญ่ ภาคตะวันตกล้วนเต็มไปด้วยหินและดินเหนียวที่อุดมสมบูรณ์ ภาคกลางเป็นเขตร้อนชื้นทั่วไปจึงพบต้นไม้จำนวนมาก ภาคตะวันออกมีเปลือกหอย และใบจากเป็นวัสดุท้องถิ่นขึ้นชื่อ ส่วนภาคใต้มีกาบเหลาชะโอน ยางพารา และกะลามะพร้าว เป็นต้น (นवलลอ ทินานนท์, 2543)

ด้วยความแตกต่างของแต่ละท้องถิ่น ทำให้การเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะมีความเหมาะสมกับเด็กปฐมวัยในแต่ละบริบท อีกทั้งยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ 5 ที่กำหนดว่าการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560 – 2579 แต่อย่างไรก็ดี แม้การเล่นลูสพาร์ตส์จะเป็นการเล่นกับวัสดุที่เด็กคุ้นชิน แต่ครูยังต้องพึงระวังความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ จากการเลือกวัสดุต่าง ๆ มาให้เด็กเล่น โดยวัสดุต้องมีเส้นผ่านศูนย์กลาง 3.2 เซนติเมตรขึ้นไป และมีความยาว 6 เซนติเมตรขึ้นไป รวมทั้งไม่แหลมคม หรือมีเสี้ยนหนามเพื่อป้องกันอันตรายที่ไม่คาดคิด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

เห็นได้ว่าแผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2560 - 2579 มีเป้าหมายที่จะพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถ ซึ่งการคิดเป็นทักษะที่ทุกคนต้องใช้ในการเรียนรู้และควรได้รับการส่งเสริมอย่างมีคุณภาพ อีกทั้งการคิดเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 มุ่งให้เด็กมีความสามารถในการคิด ทั้งนี้การเสริมสร้างให้เด็กคิดและเรียนรู้ที่จะคิด จึงต้องเริ่มตั้งแต่เด็กปฐมวัย ผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นด้วยตนเอง ซึ่งการเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นการนำวัสดุปลายเปิดที่เด็กพบเจอได้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวในแต่ละท้องถิ่นตามภูมิภาคมาเล่นอย่างอิสระ มุ่งกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ การคิดรวบยอด การคิดเชิงเหตุผล การคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจขณะเล่นลูสพาร์ตส์ เพื่อให้เด็กเป็นบุคคลที่คิดได้ คิดเป็น และรู้จักที่จะคิดด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงลักษณะกิจกรรม วัสดุ และระยะเวลาที่เหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และพัฒนาการของเด็ก ตลอดจนความปลอดภัย เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เต็มโตเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการคิดและพร้อมที่จะเรียนรู้ในสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงจะนำเสนอในประเด็น ความเป็นมา ความหมาย และประเภทของลูสพาร์ตส์ การเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย และการ

เสริมสร้างการคิดเด็กปฐมวัยด้วยการเล่นลู่สพารตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่น เพื่อให้ผู้อ่านนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสม เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาการคิดให้กับเด็กปฐมวัยต่อไป

ความเป็นมา ความหมาย และประเภทของลู่สพารตส์

ลู่สพารตส์ หรือ Loose parts ถูกนำมาใช้ในปี 1971 หลังจากสถาปนิกชาวอังกฤษชื่อ Nicholson Simon ตีพิมพ์บทความเรื่อง “How Not to Cheat: the Theory of Loose parts” ซึ่งเกิดจากความสนใจและการสังเกตการเล่นวัสดุปลายเปิด (Open – ended materials) ของเด็ก เนื่องจากเชื่อว่าเราทุกคนล้วนมีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในตัวเอง ซึ่งวัสดุต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมรอบตัวจะช่วยสร้างพลังการคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งการคิดวิเคราะห์ของเราให้สูงขึ้นได้ โดยเขาอธิบายว่าลู่สพารตส์หมายถึงวัสดุปลายเปิดที่สามารถเคลื่อนย้าย ออกแบบ ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงได้หลายวิธีอย่างอิสระ (Gilman, 2018) จนนำไปสู่กระบวนการสร้างวิธีคิดใหม่ ๆ นอกจากนี้ยังพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ อันเกิดจากการนับ การเปรียบเทียบ การจำแนก หรือการจัดกลุ่ม ทักษะทางวิทยาศาสตร์อันเกิดจากการสังเกต การวัด หรือการคาดคะเน และทักษะทางภาษาที่จะพัฒนาขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติขณะถ่ายทอดเรื่องราวของผลงาน รวมทั้งพัฒนาความสามารถทางศิลปะ การเคลื่อนไหวและดนตรีขณะสร้างสรรค์ลู่สพารตส์ตามจินตนาการ (Daly and Beloglovsky, 2015)

ลู่สพารตส์ที่จะนำมาเล่นผ่านกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย สามารถแบ่งออกเป็น 7 ประเภท (Casey and Robertson, 2017, อ้างถึงใน ศศิลักษณ์ ชัยนิจ และคณะ, 2563) ประกอบด้วย (1) วัสดุที่เป็นไม้ (Wood Reuse) เช่น กรอบรูป จานรองแก้ว จุกขวดน้ำ ไม้ไอศกรีม ไม้ (2) วัสดุที่เป็นพลาสติก (Plastics) เช่น ขวดน้ำ ฝาขวดน้ำ แก้วน้ำ หลอด กระดุม ลูกปัด ปากกา (3) วัสดุที่เป็นโลหะ (Metal) เช่น ช้อน ส้อม กุญแจ แหวน ชัน กระตะ แจกันโลหะ (4) วัสดุที่เป็นเซรามิกหรือแก้ว (Ceramic and Glass) เช่น แก้ว ขวดแก้ว ถ้วยชา แจกัน (5) วัสดุที่เป็นผ้า (Fabric) เช่น ผ้า ไหมพรม เชือก ริบบิ้น (6) วัสดุที่เป็นบรรจุภัณฑ์ (Packaging) เช่น กล่อง แกนกระดาษชำระ แผงไข่ และ (7) วัสดุธรรมชาติ (Nature based) เป็นวัสดุที่หาได้ง่ายตามท้องถิ่น

สรุปได้ว่าลู่สพารตส์ เป็นวัสดุปลายเปิดที่สามารถเคลื่อนย้าย ออกแบบ ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงได้หลายวิธีอย่างอิสระ โดยการนำวัสดุประเภทต่าง ๆ มาให้เด็กเล่น อันได้แก่ วัสดุที่เป็นไม้ วัสดุที่เป็นพลาสติก วัสดุที่เป็นโลหะ วัสดุที่เป็นเซรามิกหรือแก้ว วัสดุที่เป็นผ้า วัสดุที่เป็นบรรจุภัณฑ์ และวัสดุธรรมชาติ ทั้งนี้วัสดุจากธรรมชาติเป็นวัสดุที่หาได้จากท้องถิ่น โดยทุกภูมิภาคของประเทศไทยจะมีวัสดุธรรมชาติในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกัน ซึ่งหากนำวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นมาให้เด็กเล่นผ่านกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ถือเป็นโอกาสเปิดอิสระทางจินตนาการที่เด็กจะได้ถ่ายทอดออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความสามารถในการคิดของเด็ก

ดังนั้น ผู้เขียนจะนำเสนอตัวอย่างลู่สพารตส์ ประเภทวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น 6 ภูมิภาคของประเทศไทย ดังนี้

1. ภาคเหนือ นิยมปลูกตองติง สัก ปอกระสา จิ้ว กก กาแฟ และข้าวโพดเป็นส่วนใหญ่ ทั้งยังพบดินเหนียวบริเวณแม่น้ำสายต่าง ๆ ฉะนั้นวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นที่สามารถนำมาให้เด็กสร้างสรรค์ตามจินตนาการ

เช่น ใบตองตึง ใบสั๊ก ผลหรือดอกปอกระสา นุ่นจากต้นจั่ว ลำต้นกก เมล็ดกาแฟ เปลือกและเม็ดข้าวโพด รวมถึงดินเหนียว เป็นต้น

2. ภาคกลาง นิยมปลูกข้าวฟ่าง หวาย ไม้ และทำเกลือสมุทร รวมทั้งมีผักตบชวา และเศษหินภูเขา เป็นวัสดุที่หาได้ง่าย ฉะนั้นวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นที่สามารถนำมาให้เด็กเล่นสร้างสรรค์ เช่น ดอกช่อหรือเมล็ดข้าวฟ่าง ใบหวาย บ้องไม้ไผ่ เกลือสมุทร ส่วนต่าง ๆ ของผักตบชวา และเศษหินภูเขาก้อนเล็กก้อนน้อย เป็นต้น

3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นิยมปลูกข้าวและมันสำปะหลัง เลี้ยงไหม ไก่และเป็ด รวมทั้งมีต้นยางนา อยู่มาก และพบดินเหนียวได้ง่าย ฉะนั้นวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นที่เด็กพบเจอได้ในชีวิตประจำวันและสามารถนำมาให้เด็กเล่น เช่น ฟางข้าว หรือข้าวเปลือกจากต้นข้าว ลำต้นและหัวมันสำปะหลัง รังไหม ขนไก่และขนเป็ด ลูกยางนา รวมทั้งดินเหนียว เป็นต้น

4. ภาคตะวันออก พื้นที่ส่วนใหญ่ติดกับอ่าวไทย จึงมีสัตว์ทะเล หินทะเล และทรายเป็นจำนวนมาก ฉะนั้นวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นที่สามารถนำมาให้เด็กเล่นอิสระตามจินตนาการ เช่น เปลือกหอยทะเล ซากปะการัง หินทะเลรูปทรงต่าง ๆ และทราย เป็นต้น

5. ภาคตะวันตก นิยมปลูกปาล์มน้ำมัน ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และถั่วลิสง อีกทั้งมีพื้นที่บางส่วนติดกับอ่าวไทยเช่นเดียวกับภาคตะวันออก จึงมีสัตว์ทะเล หินทะเล และทรายในบางพื้นที่ ขณะเดียวกันก็มีน้ำตกในบางพื้นที่ ฉะนั้นวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นที่สามารถนำมาให้เด็กเล่น เช่น ผลปาล์ม เมล็ดถั่วต่าง ๆ เปลือกหอยทะเล ซากปะการัง หินทะเล ทราย รวมทั้งก้อนหินน้ำตก และดินเหนียว เป็นต้น

6. ภาคใต้ นิยมปลูกยางพารา กาแฟ มะพร้าว เหลาะอะโอน ทั้งยังมีพื้นที่ติดกับทะเลอันดามันและอ่าวไทย จึงมีซากปะการัง สัตว์ทะเล หินทะเลจำนวนมาก นอกจากนี้ยังนิยมทำหนังตะลุงจากหนังสัตว์ ฉะนั้นวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นที่สามารถนำมาให้เด็กสร้างจินตนาการให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ เช่น เศษยางพารา เมล็ดกาแฟ กะลามะพร้าว กาบเหลาะอะโอน ซากปะการัง เปลือกหอยหรือซากสัตว์เล็กจากทะเล หินเล็กหินน้อย และทราย รวมทั้งเศษหนังวัวหรือหนังควายที่ใช้ทำหนังตะลุง เป็นต้น

จากตัวอย่างลู่สพารตส์ ประเภทวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น 6 ภูมิภาคของประเทศไทย สามารถแบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ พืช สัตว์ ดิน หิน และอื่น ๆ ดังนี้

ตารางที่ 1 ลู่สพารตส์ ประเภทวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น 6 ภูมิภาคของประเทศไทย

ภูมิภาค	วัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น				
	พืช	สัตว์	ดิน	หิน	อื่น ๆ
ภาคเหนือ	- ใบตองตึง - ใบสั๊ก - ผลหรือดอก ปอกระสา	-	- ดินเหนียว	-	-

ตารางที่ 1 (ต่อ) ลูสพารตส์ ประเภทวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น 6 ภูมิภาคของประเทศไทย

ภูมิภาค	วัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น				
	พืช	สัตว์	ดิน	หิน	อื่น ๆ
	<ul style="list-style-type: none"> - หนุนจากต้นจิ้งจิว - ลำต้นกก - เมล็ดกาแฟ - เปลือกหรือเม็ดข้าวโพด 				
ภาคกลาง	<ul style="list-style-type: none"> - ดอกช่อหรือเมล็ดข้าวฟ่าง - ใบหวาย - บ้องไม้ไผ่ - ผักตบชวา 	-	-	- หินภูเขา	- เปลือกสมุท
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	<ul style="list-style-type: none"> - ฟางข้าว - ข้าวเปลือกจากต้นข้าว - ลำต้นและหัวมันสำปะหลัง - ลูกยางนา 	<ul style="list-style-type: none"> - รังไหม - ขนไก่ - ขนเป็ด 	- ดินเหนียว	-	-
ภาคตะวันออก	-	<ul style="list-style-type: none"> - เปลือกหอยทะเล - ปะการัง 	- ดินทราย	- หินทะเล	-
ภาคตะวันตก	<ul style="list-style-type: none"> - ผลปาล์ม - เมล็ดถั่วต่าง ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - เปลือกหอยทะเล - ปะการัง 	<ul style="list-style-type: none"> - ดินทราย - ดินเหนียว 	<ul style="list-style-type: none"> - หินทะเล - หินน้ำตก 	-
ภาคใต้	<ul style="list-style-type: none"> - เศษยางพารา - เมล็ดกาแฟ - กะลามะพร้าว - กาบเหला - ชะโอน 	<ul style="list-style-type: none"> - ปะการัง - เปลือกหอยทะเล - ซากสัตว์เล็กจากทะเล - เศษหนังวัว - เศษหนังควาย 	- ดินทราย	- หินทะเล	-

เห็นได้ว่าลูสพาร์ตส์วัสดุธรรมชาติในแต่ละท้องถิ่น ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ ล้วนเป็นวัสดุที่พบเจอง่ายในธรรมชาติตามภูมิภาคนั้น ซึ่งวัสดุเหล่านี้สามารถนำมาให้เด็กเล่นได้โดยไม่สิ้นเปลืองงบประมาณในการซื้อ ทั้งนี้ เมื่อนำวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นมา让孩子เล่นผ่านกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เด็กจะได้ฝึกคิด เลือกร ตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง กล่าวได้ว่าลูสพาร์ตส์ที่นำมาเล่นเป็นการใช้วัสดุที่ไร้ราคา แต่มีคุณค่าในการกระตุ้นการคิดของเด็ก โดยเฉพาะวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นที่มีอยู่ตามภูมิภาคนั้น ๆ

การเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย

การเล่นถือว่าเป็นงานหลักของเด็ก เนื่องจากเด็กเกิดมาพร้อมกับความสามารถในการเล่นที่นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ การมีอิสระในการเล่น แสดงบทบาท ร้องเพลง หรือทำกิจกรรมด้วยกระบวนการที่ตนเองคิดค้นขึ้นตามสัญชาตญาณย่อมส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic) โดยเฉพาะพัฒนาการด้านสติปัญญา (Playwork Principles Scrutiny Group, 2005)

ซึ่งการเล่นของเด็กนั้นมีลักษณะเป็นไปตามพัฒนาการ เริ่มตั้งแต่ช่วงแรกเกิดถึง 2 ปี เด็กจะเล่นของเล่นเพียงคนเดียว เรียกว่าการเล่นตามลำพัง (Solitary Play) ต่อมาเมื่อเข้าสู่วัย 2 ถึง 3 ปี เป็นวัยที่เริ่มเข้าสู่เตรียมอนุบาล เด็กจะมีโอกาสเจอเพื่อนร่วมห้อง แต่การเล่นของเด็กนั้นจะต่างคนต่างเล่น เรียกว่าการเล่นคู่ขนาน (Parallel Play) จนเมื่อเข้าสู่วัย 3 ถึง 4 ปี เป็นวัยของเด็กอนุบาล เด็กวัยนี้มักจะเล่นคล้ายกัน แต่ไม่ใช่การเล่นเดียวกัน แม้ของเล่นที่ใช้จะคล้ายกัน รวมทั้งมีการพูดคุยเกี่ยวกับการเล่น แต่เด็กต่างมีวิธีการเล่นตามความต้องการของตนเอง เรียกว่าการเล่นด้วยกัน (Associative Play) และเมื่อเข้าสู่วัย 4 ถึง 5 ปี เด็กจะรู้จักการรวมกลุ่มกับเพื่อนเพื่อเล่น โดยเล่นอย่างมีเป้าหมาย มีการตั้งกฎกติกา มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ เรียกว่าการเล่นร่วมกัน (Cooperative Play) (Newfoundland Labrador, 2016) ทั้งนี้ การเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการที่เด็กมีโอกาสนำวัสดุประเภทต่าง ๆ มาเคลื่อนย้าย ออกแบบ ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงผ่านการเล่นควบคู่ไปกับการเรียนรู้ตามหลักจิตวิทยาที่เสริมสร้างให้เกิดการพัฒนาการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (2560) อธิบายว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ และแก้ปัญหาขณะเล่น ซึ่งเด็กจะได้ค้นพบวิธีการแสดงความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้และยืดหยุ่นความคิดได้อย่างอิสระ ซึ่งขอบข่ายของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ได้แก่ การวาดภาพ และระบายสี การเล่นกับสีน้ำ การพิมพ์ภาพ การปั้น การพับ ฉีก ตัด ปะ การร้อย การสาน และการประดิษฐ์ ซึ่งการประดิษฐ์มีลักษณะของกระบวนการสอดคล้องกับการเล่นลูสพาร์ตส์ เนื่องจากเด็กสามารถออกแบบ ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงวัสดุขณะประดิษฐ์ได้อย่างอิสระ โดยมีหลักการจัดกิจกรรมที่เน้นการบูรณาการผ่านการเล่น อีกทั้งการเล่นสามารถส่งผลต่อการพัฒนาทั้ง 4 ด้านของเด็ก เสริมสร้างองค์ความรู้ในสิ่งรอบตัว ฝึกทักษะ และปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ที่มีความหมาย รวมทั้งพัฒนาทักษะ 4c ในศตวรรษที่ 21 (LEGO Foundation, 2018) อันได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) การสื่อสาร (Communication) การ

คิดวิเคราะห์ (Critical thinking) และการคิดสร้างสรรค์ (Creativity) นอกจากนี้เด็กก็มีโอกาสพัฒนาการคิดรวบยอด การคิดเชิงเหตุผล การคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ

การเล่นลูสพารตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น Weinberg and others (2016) แนะนำว่าควรจัดกิจกรรมการเล่นแบบชี้แนะให้กับเด็ก โดย LEGO Foundation (2017) เสนอว่าการเล่นประกอบ 4 ลักษณะ ได้แก่ การเล่นแบบอิสระ การเล่นแบบชี้แนะ การเล่นแบบเกมที่มีกติกา และการเล่นแบบให้คำแนะนำโดยตรง ขณะที่ Pyle and Danniels (2017) เสนอว่ารูปแบบการเล่นของเด็กก็มี 2 รูปแบบหลัก ได้แก่ การเล่นที่เด็กเป็นผู้กำหนด และการเล่นที่ครูเป็นผู้กำหนด ดังนั้นผู้เขียนจะนำเสนอการเล่นลูสพารตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย 3 รูปแบบ โดยดัดแปลงจากประเภทการเล่นของเด็ก ดังนี้

1. การเล่นลูสพารตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะแบบอิสระ (Free play) คือ การให้เด็กมีอิสระในการริเริ่ม ควบคุม กำหนด หรือเลือกวัสดุ กระบวนการ รวมถึงระยะเวลาในการเล่นด้วยตนเอง เพื่อสร้าง เคลื่อนย้าย ออกแบบ ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงวัสดุปลายเปิดตามท้องถิ่นจากความคิดของตนเองผ่านกิจกรรมศิลปะ ซึ่งเด็กจะได้ฝึกคิดริเริ่มอย่างอิสระ มีโอกาสตัดสินใจด้วยตนเอง โดยครูมีบทบาทเพียงจัดเตรียมสภาพแวดล้อม และวัสดุให้เอื้อต่อการเล่นของเด็กเท่านั้น ทั้งนี้เด็กจะเกิดกระบวนการคิดสร้างสรรค์ และการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจเป็นหลัก สามารถสร้างองค์ความรู้ รวมทั้งฝึกทักษะต่าง ๆ แบบองค์รวมอย่างไร้ขอบเขต

2. การเล่นลูสพารตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะแบบชี้แนะ (Guided play) คือ การให้เด็กมีส่วนร่วมในการริเริ่ม ควบคุม กำหนด หรือเลือกวัสดุ กระบวนการ รวมถึงระยะเวลาในการเล่นด้วยตนเอง เพื่อสร้าง เคลื่อนย้าย ออกแบบ ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงวัสดุปลายเปิดตามท้องถิ่นจากความคิดของตนเองผ่านกิจกรรมศิลปะ ซึ่งเด็กจะได้ฝึกคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล เพื่อให้สัมพันธ์กับการชี้แนะของครู โดยครูมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะ กระตุ้น และส่งเสริมให้เด็กคิดขณะเล่นลูสพารตส์ รวมทั้งจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเล่นของเด็ก ทั้งนี้เด็กจะเกิดกระบวนการคิดเชิงเหตุผลเป็นหลัก สามารถสร้างองค์ความรู้ รวมทั้งฝึกทักษะต่าง ๆ ได้ตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็ก ผ่านการใช้คำถามปลายเปิดที่สร้างแรงจูงใจในการเล่น

3. การเล่นลูสพารตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะแบบมีโครงสร้าง (Direct instructions) คือ การให้เด็กเล่นลูสพารตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะ ซึ่งเด็กสามารถสร้าง เคลื่อนย้าย ออกแบบ ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงวัสดุปลายเปิดตามความคิดของตนเอง ซึ่งเด็กจะได้ฝึกคิดพิจารณาและสร้างความเข้าใจในสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติ โดยครูมีบทบาทหลักในการกำหนดจุดประสงค์ องค์ความรู้ เจ็อนไข กระบวนการ ระยะเวลา รวมทั้งจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเล่นของเด็ก ทั้งนี้เด็กจะเกิดกระบวนการคิดรวบยอดเป็นหลัก สามารถสร้างองค์ความรู้ รวมทั้งฝึกทักษะต่าง ๆ ได้ตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็ก ทั้งนี้กระบวนการต่าง ๆ นั้นครูจะเป็นผู้วางแผนไว้ล่วงหน้าตั้งแต่ต้นจนจบ

ดังนั้นการเล่นลูสพารตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย สามารถจัดได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ การเล่นลูสพารตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะแบบอิสระ (Free play) เด็กจะมีอิสระในการเล่นกับวัสดุปลายเปิด ซึ่งเด็กจะเกิดการพัฒนาแบบองค์รวม ต่อมาคือ การเล่นลูสพารตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะแบบชี้แนะ (Guided play) เด็กจะ

เล่นกับวัสดุปลายเปิดด้วยตนเองโดยมีครูคอยชี้แนะเพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาตามจุดประสงค์ และการเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะแบบมีโครงสร้าง (Direct instructions) เด็กจะเล่นกับวัสดุปลายเปิดด้วยตนเองโดยครูเป็นผู้วางแผนและกำหนดองค์ประกอบของกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาตามจุดประสงค์ สะท้อนว่าการเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะทุกรูปแบบล้วนแต่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาเด็กแบบองค์รวม อีกทั้งมีผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าการเล่น รวมทั้งกิจกรรมศิลปะต่างส่งผลต่อการคิด ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ของเด็ก ขณะที่เด็กออกแบบ ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงวัสดุอย่างสนุกสนานภายใต้บรรยากาศที่ผ่อนคลาย ทั้งนี้สิ่งสำคัญคือ ครูจะต้องนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับขอบเขตความสามารถของเด็ก เพื่อให้เด็กปฐมวัยบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

การเสริมสร้างการคิดเด็กปฐมวัยด้วยการเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่น

การเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านการจัดกิจกรรมศิลปะ จะส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสุขภาวะที่ดี (Well – being) รวมทั้งเกิดการพัฒนาแบบองค์รวมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา (Lester and Russell, 2010) ซึ่งการคิดเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสติปัญญาที่เกิดจากการทำงานของสมองส่วนหน้าที่ชื่อว่าซีรีบรัม (Cerebrum) โดยสมองส่วนนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ซีก คือ ซีกซ้ายมีหน้าที่หลักในการคิดอย่างมีตรรกะ ส่วนซีกขวามีหน้าที่หลักในการคิดตามจินตนาการ ซึ่งการเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะจะกระตุ้นการทำงานของสมองอย่างสมดุล โดยหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 มุ่งส่งเสริมการคิดรวบยอด การคิดเชิงเหตุผล และการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ และการคิดสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ทั้งนี้การเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะเสริมสร้างการคิดของเด็กปฐมวัยได้ดังนี้

1. การคิดสร้างสรรค์ คือ การคิดแปลกใหม่และหลากหลายทิศทางอย่างไม่มีข้อจำกัด ซึ่งเกิดขึ้นขณะเด็กเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่นที่เด็กมีโอกาสเคลื่อนย้าย ออกแบบ ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงได้อย่างอิสระ และเป็นผู้ควบคุม กำหนด หรือเลือกวัสดุและกระบวนการด้วยตนเอง

ยกตัวอย่างการออกแบบใบหน้าโดยใช้ใบตองตึงหรือใบสั๊กมาจำลองเป็นใบหน้า ใช้ผลหรือดอกปอกระสาเป็นดวงตา ใช้นุ่นจากผลของต้นจิ้งเป็นผมที่มีสีขาว ตัดเมล็ดกาแฟให้เป็นไฝบนใบหน้า และเรียงเม็ดข้าวโพดให้เป็นฟัน หรือให้เวลาเด็กเล่นอย่างอิสระ แล้วครูจึงสนทนา สอบถาม หรืออภิปรายร่วมกับเด็กถึงสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยทำให้เด็กได้ฝึกการคิดสร้างสรรค์อย่างไร้ขอบเขต ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Leah (2016) ที่ได้ศึกษาผลของการเล่นลูสพาร์ตส์ตามธรรมชาติที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ในห้องเรียนมอนเตสซอรีของเด็กปฐมวัย (อายุ 3 - 6 ปี) ซึ่งผลการศึกษาพบว่าการเล่นลูสพาร์ตส์ตามธรรมชาติ ส่งผลต่อการเล่นตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากเด็กมีโอกาสในการสำรวจ ค้นพบ และคิดอย่างอิสระ ซึ่งพิจารณาได้จากงานศิลปะ ขณะเดียวกันยังพัฒนาการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพิ่มสูงขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Titania and Anik (2020) ที่ได้ศึกษากลยุทธ์การเรียนรู้โดยใช้สะเต็ม (STEAM) ผ่านการเล่นลูสพาร์ตส์เพื่อความสำเร็จของทักษะ 4C ในเด็กอายุ 4 - 5 ปี ซึ่งผลการศึกษาพบว่าการเรียนรู้โดยใช้สะเต็มผ่านการเล่นลูสพาร์ตส์ได้เพิ่มความสามารถของเด็กให้สูงขึ้น ทั้งด้านการคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับ

ผู้อื่น ทั้งนี้สาเหตุที่ทำให้การคิดสร้างสรรค์ของเด็กสูงขึ้น เนื่องจากการกำหนดให้เด็กสร้างสรรค์ผลงานตามจินตนาการจากวัสดุสุภาพวัสดุเดียวกัน แต่ต้องมีรูปร่างลักษณะของผลงานต่างกัน อันเป็นเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในงานวิจัย แสดงให้เห็นว่าหากเด็กมีโอกาสเล่นสุภาพวัสดุผ่านกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่นจะสามารถส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การคิดรวบยอด คือ การเข้าใจองค์ประกอบหรือลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างชัดเจนทั้งภาพย่อยและภาพรวม ซึ่งเกิดขึ้นขณะที่เด็กเคลื่อนไหว ออกแบบ ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลง รวมทั้งควบคุม กำหนด หรือเลือกวัสดุและกระบวนการในการเล่นสุภาพวัสดุผ่านกิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่น

ยกตัวอย่างการสร้างหน้ากากป้องกันโควิด - 19 เด็กใช้เศษยางพารามาตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าให้มีขนาดเท่ากับหน้ากากอนามัย พร้อมนำฟางข้าวมาทำเป็นสายคล้องหู และตกแต่งด้วยเมล็ดพืชพันธุ์ขึ้นเล็กน้อยตามจินตนาการ สะท้อนให้เห็นว่าเด็กเข้าใจในลักษณะของหน้ากากอนามัยและถ่ายทอดออกมาเป็นชิ้นงานหรือการจำลองร้านอาหาร เด็กจะใช้ใบสักแทนถ้วยจาน ใช้กิ่งไม้เป็นตะเกียบสำหรับคีบอาหาร ให้เปลือกหอยแทนอาหารทะเลและใบตองฉีกเป็นเส้น ๆ สำหรับแทนเส้นก๋วยเตี๋ยว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเด็กเข้าใจภาพรวมของร้านอาหารและถ่ายทอดความคิดออกมาได้ว่าร้านอาหารประกอบด้วยอะไรบ้างอย่างชัดเจน กระบวนการที่เกิดขึ้นล้วนส่งเสริมความคิดรวบยอดของเด็กขณะลงมือปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Muntomimah and Wijayanti (2020) ที่ได้ศึกษาความสำคัญของการเรียนรู้แบบสะเต็มด้วยสุภาพวัสดุที่ส่งผลต่อการคิดในเด็กปฐมวัย ซึ่งผลการศึกษาพบว่าการเรียนรู้แบบสะเต็มด้วยสุภาพวัสดุส่งผลต่อการพัฒนาการคิดรวบยอดของเด็ก โดยให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าครูควรออกแบบการเรียนรู้สะเต็มปลายเปิดกระตุ้นเด็ก เพื่อให้เด็กได้คิดพิจารณา สังเกต เปรียบเทียบ วางแผน และสร้างความเข้าใจ ก่อนนำวัสดุมาใช้ปฏิบัติกิจกรรมจนสำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้นหากส่งเสริมการเล่นสุภาพวัสดุผ่านกิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่น ย่อมส่งผลต่อการกระตุ้นและพัฒนาการคิดรวบยอดของเด็กได้เช่นกัน

3. การคิดเชิงเหตุผล คือ การพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลโดยอาศัยข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเป็นฐานประกอบการคิด ซึ่งเกิดขึ้นขณะที่เด็กเล่นสุภาพวัสดุผ่านกิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่นโดยเคลื่อนไหว ออกแบบ ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลง และมีโอกาสควบคุม กำหนด หรือเลือกวัสดุและกระบวนการด้วยตนเองขณะเล่น

ยกตัวอย่างครูชวนเด็กออกแบบบ้านที่สามารถลอยในน้ำและตั้งบนพื้นดิน ซึ่งเด็กอาจใช้กะลามะพร้าวเป็นฐานของบ้าน ใช้บั้งไม้ไผ่เป็นตัวบ้าน ติดหลังคาด้วยรังไหม ขนไก่หรือขนเป็ด ต่อเติมและตกแต่งด้วยชากปะการัง ทั้งนี้การคิดเชิงเหตุผลเกิดจากการที่เด็กคาดคะเนการเลือกใช้วัสดุที่สามารถลอยน้ำและตั้งบนพื้นดินได้อย่างมั่นคง รวมทั้งต่อเติมจากวัสดุที่มีน้ำหนักเบาเป็นหลัก ซึ่งการเล่นสุภาพวัสดุสามารถส่งเสริมการคิดเชิงเหตุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ Daly and Beloglovsky (2015) อธิบายว่าเมื่อเด็กเล่นกับสุภาพวัสดุ พวกเขาจะเข้าสู่โลกของการคาดการณ์ต่าง ๆ ผ่านการสนทนา เช่น “จะเกิดอะไรขึ้นถ้า...” ที่ส่งเสริมประเภทของการคิดที่นำไปสู่การใช้เหตุผล ซึ่งสุภาพวัสดุจะเสริมความสามารถในการคิดขั้นสูงของเด็ก และการนำมาซึ่งความตื่นเต้นและสนุกสนานในการเล่น อีกทั้งงานวิจัยของ Shabrina and Lestarinigrum (2020) ได้ศึกษาบทบาทของการเล่นสุภาพวัสดุที่มีผลต่อทักษะการคิดเชิงเหตุผลในเด็กอนุบาล ซึ่งผลการศึกษาพบว่าหลังการ

เล่นลูสพาร์ตส์ของเด็กอนุบาลอายุ 3 – 4 ปี ในโรงเรียนอนุบาลเคบี (KB Lab School) มีการพัฒนาการคิดเชิงเหตุผลที่สูงขึ้น สามารถตอบคำถามในประเด็นอย่างง่ายบนพื้นฐานของความเป็นจริงได้อย่างสมเหตุสมผล ดังนั้นการจัดเตรียมวัสดุท้องถิ่นปลายเปิดเพื่อให้เด็กเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่นจะสามารถพัฒนาการคิดเชิงเหตุผลของเด็กได้อย่างดี

4. การคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ คือ การจัดความยุ่งยากที่เป็นอุปสรรคด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ค้นพบแนวทาง วิธีการหรือสิ่งที่ดีที่สุด ซึ่งเกิดขึ้นในทุกกระบวนการเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่นของเด็ก

ยกตัวอย่างการออกแบบใบหน้า การสร้างหน้ากากป้องกันโควิด – 19 การจำลองร้านอาหาร หรือการออกแบบบ้านที่สามารถลอยในน้ำและตั้งบนพื้นดิน เด็กจะมีโอกาสเคลื่อนย้าย ออกแบบ ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลง รวมทั้งควบคุม กำหนด หรือเลือกวัสดุและกระบวนการด้วยวิถีทางของตนเอง ล้วนส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจของเด็กตลอดเวลาจากการลองผิด ลองถูก สำนวจตรวจสอบ และทดลอง สร้าง ต่อเติม เสริมแต่ง ปรับเปลี่ยนไปตามความคิดจนได้สิ่งที่ตนเองพึงพอใจมากที่สุด ดังที่ Flannigan and Dietze (2017) ได้ศึกษาในประเด็นของเด็ก การเล่นกลางแจ้ง และลูสพาร์ตส์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าการเล่นลูสพาร์ตส์ช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมทางสังคมทางบวกสูงขึ้น ประกอบด้วยการเป็นผู้นำ การร่วมมือกัน การใคร่รู้ การตัดสินใจและการแก้ปัญหา เนื่องจากเด็กมีอิสระในการเล่น เลือก และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gilman (2018) ที่ได้ศึกษาในเรื่องศิลปะ ลูสพาร์ตส์ และการสนทนา ซึ่งผลการศึกษาสรุพบว่ากระบวนการนี้ให้เด็กเล่นลูสพาร์ตส์ในการทำงานศิลปะ ส่งผลให้เด็กได้ฝึกการตัดสินใจเลือกวัสดุ และสามารถจัดอุปสรรคที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเอง รวมถึงกระตุ้นการสนทนาของเด็กให้แสดงออกทางความคิดมากขึ้น ดังนั้นการเปิดโอกาสให้เด็กเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่น จะกระตุ้นการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจของเด็กได้

กล่าวได้ว่าเด็กควรมีโอกาสเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านการจัดกิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่น เพราะสามารถเสริมสร้างการคิดสร้างสรรค์ การคิดรวบยอด การคิดเชิงเหตุผล และการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ รวมทั้งเกิดการพัฒนาแบบองค์รวมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตลอดจนพัฒนาพัฒนาทักษะ 4C ในศตวรรษที่ 21 ได้ ซึ่งจากตัวอย่างงานวิจัยต่างประเทศข้างต้น นับเป็นหลักฐานสำคัญว่าการเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การเล่นลูสพาร์ตส์ตามธรรมชาติ การเรียนรู้แบบสะเต็มด้วยลูสพาร์ตส์ หรือการเล่นลูสพาร์ตส์กลางแจ้ง สามารถพัฒนาการคิดของเด็กปฐมวัยได้ ดังนั้นหากนำลูสพาร์ตส์มาให้เด็กเล่นผ่านกิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่นตามภูมิภาคนั้น ๆ ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาการคิดให้กับเด็กปฐมวัยได้เช่นกัน

บทสรุป

การเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่น เป็นการเล่นกับวัสดุปลายเปิดที่สามารถเคลื่อนย้าย ออกแบบ ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงได้หลายวิธีอย่างอิสระผ่านกิจกรรมศิลปะโดยใช้วัสดุที่พบเจอได้ในท้องถิ่นตามภูมิภาคของตนเองเป็นวัสดุหลัก ดังเช่น เด็กในภาคเหนือ ควรเล่นลูสพาร์ตส์จากตองตึง สัก ปอ กระสา จั่ว กก กาแฟ ข้าวโพด หรือดินเหนียว ส่วนเด็กในภาคกลาง ควรได้เล่นลูสพาร์ตส์จากข้าวฟ่าง หวาย

ไม้ เกลือสมุทร ผักตบชวา และเศษหินภูเขา ขณะที่เด็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรเล่นลูสพาร์ตส์จากฟาง ข้าว ข้าวเปลือก ลำต้นและหัวมันสำปะหลัง รั้งไหม ขนไก่ ขนเป็ด ลูกยางนา หรือดินเหนียว สำหรับเด็กภาค ตะวันออก ควรเล่นลูสพาร์ตส์จากเปลือกหอยทะเล ซากปะการัง หินทะเล และทราย ซึ่งคล้ายกับเด็กในภาค ตะวันตกที่ควรมีโอกาสเล่นลูสพาร์ตส์จากผลปาล์ม เมล็ดถั่วต่าง ๆ ก้อนหินน้ำตก และดินเหนียว รวมทั้งเปลือก หอยทะเล ซากปะการัง หินทะเล และทราย และเด็กในภาคใต้ ควรได้เล่นลูสพาร์ตส์จากเศษยางพารา เมล็ด กาแฟ กะลามะพร้าว กาบเหลาอะโอง ซากปะการัง เปลือกหอย ซากสัตว์เล็กจากทะเล หินเล็กหินน้อย ทราย รวมทั้งเศษหนังวัว และหนังควาย เป็นต้น ซึ่งครูสามารถจัดการเล่นลูสพาร์ตส์ให้กับเด็กผ่านกิจกรรมศิลปะจาก วัสดุท้องถิ่นได้ 3 รูปแบบ คือ แบบอิสระ แบบชี้แนะ และแบบมีโครงสร้าง โดยการเลือกรูปแบบนั้น ครูจะต้อง คำนึงถึงการเสริมสร้างการคิดที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็กเป็นสำคัญ ทั้งการคิดสร้างสรรค์ การคิดรวบยอด การ คิดเชิงเหตุผล การคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ รวมทั้งลักษณะกิจกรรม วัสดุ และระยะเวลา เพื่อให้เหมาะกับ อายุ วุฒิภาวะ และพัฒนาการ ตลอดจนความปลอดภัยของเด็ก

ทั้งนี้ ผู้เขียนเชื่อว่าการเล่นลูสพาร์ตส์ผ่านกิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่น ล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่ สามารถปลูกปั้นเด็กปฐมวัยให้เกิดการคิด ตลอดจนทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อตอบสนองตามยุทธศาสตร์ ชาติ 20 ปี ที่มุ่งเน้นให้เด็กมีความสามารถในการคิด และสามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต อีกทั้งเพื่อให้ เป็นไปตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ที่ต้องการให้เด็กมี ความสามารถในการคิดรวบยอด การคิดเชิงเหตุผล และการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ และการคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กเป็นบุคคลที่คิดได้ คิดเป็น และรู้จักที่จะคิดด้วยตนเอง อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการเรียนรู้ต่อไป

References

- Casey, T. & Robertson, J. (2019). Loose parts play: A toolkit. Edinburgh: Inspiring Scotland.
- Daly, L. & Beloglovsky, M. (2015). Loose Parts: Inspiring Play in Young Children. Minnesota: Redleaf Press.
- Eiumnoh, A & others. (2018). Textbooks for basic geography, grades 4-6. Bangkok: Aksorn Inspire company limited. [in Thai]
- Flannigan, C. & Dietze, B. (2017). Ideas from practice: Children, outdoor play, and loose parts. Journal of childhood studies, 42(4), 53-60.
- Gilman, S. (2018). The Arts, Loose parts and Conversations. Journal of the Canadian Association for Curriculum Studies (JCACS), 16, 90-103.
- Khayankij, S. & others. (2020). Loose parts: Teaching through creative instructional media and play. [Documents for training workshops online]. Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]

- Leah, C. (2016). The Effects of Loose Parts and Nature - Based Play on Creativity in the Montessori Early Childhood (3 - 6 year old) Classroom. from <https://sophia.stkate.edu/maed/141>. (April, 16, 2022)
- LEGO Foundation. (2017). Learning through play: a review of the evidence. New York: UNICEF.
- LEGO Foundation. (2018). Learning through play. New York: UNICEF.
- Lester, S. & Russell, W. (2008). Play for a change: Play, Policy and Practice – A review of contemporary perspective. London: National Children’s Bureau.
- Lester, S. & Russell, W. (2010). Children’s right to play: An examination of the importance of play in the lives of children worldwide. The Netherland: Bernard van Leer Foundation.
- Ministry of Education. (2017). Early Childhood Curriculum B.E. 2017. Bangkok: Agricultural cooperative printing demonstrations of Thai co., Ltd. [in Thai]
- Muntomimah, S. & Wijayanti, R. (2020). The Importance of STEAM Loose Part Learning Effectiveness in Early Childhood Cognitive Learning. Education and Humanities Research, 542, 47-52.
- Newfoundland Labrador. (2016). Play – Based Learning: Promoting a Common Understanding. from https://www.gov.nl.ca/education/files/pdf_fdk_common_understandings_-_document_eng_2016.pdf. (February, 12, 2021)
- Office of the Education Council. (2017). The National Education Plan B.E. 2017-2036. Bangkok: Prigwhan Graphic company. [in Thai]
- Office of the Education Council. (2019). National Standard for Early Childhood Care, Development and Education Thailand. Bangkok: Prigwhan Graphic company. [in Thai]
- Playwork Principles Scrutiny Group. (2005). Playwork Principles. Cradiff: Playwork Principles Scrutiny Group.
- Pyle, A. & Danniels, E. (2017). A continuum of play-based learning: The role of the teacher in play - based pedagogy and the fear of hijacking play. Early Education and Development, 28(3), 274– 289.
- Shabrina, E. & Lestarinigrum, A. (2020). The role of loose parts play in Logical thinking skill in KB Lab school. Journal of Early Childhood Care and Education, 3(1) 36-48.
- Tinanon, N. (2000). Thai Folk Art. Bangkok: Srinakharinwirot University. [in Thai]

- Titania, P. and Anik, L. (2020). STEAM Based Learning Strategies by Playing Loose Parts for the Achievement of 4C Skills in Children 4 - 5 Years. from <http://repository.unpkediri.ac.id>. (April, 16, 2022)
- Weinberg, D.S. & others. (2016). Guided play: Principles and Practices. *Current Directions in Psychological Science*, 25(3), 177-182.
- White, R. (2012). The power of play: a research summary on play and learning. University of Minnesota. From <https://www.childreasmuseums.org/images/MCMResearchSummary.pdf>. (February, 10, 2021)
- Yogman, M. & others. (2018). The Power of Play: A Pediatric Role in Enhancing Development in Young Children. *Pediatrics*, 142(3), 1-16.